

بايه خى سيواك له روانگه ي زانست وشه رعوه

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده:

بيناسه سىواك:

سىواك: برىتى يه له و داره ي كه ده هينرييت به م ناو دهم و ددانه كانى مروقتدا به مبهست پاك كردنه وه و بون خوش كردنى ^(۱).

شويى گه شه كردن و ناساندنى:

پوهكى (سىواك) له ناوچه ي گهرم و ئىستيوائى گه شه ئەكات، زياتر له ناو دۆلى بيا بانه كان ده ژى، له سه ر چيا كان كه متر نه پوى، به زورى له وولاتى سعوديه و سودان و هيند و ميصردا ده ژى، شيوه كه ي له پوهكى هه نار ده چييت، و دريژى يه كه شى ده گاته نزيكه ي دوو مه تر، وه ناوه زانستى يه كه شى برىتى يه له:

Salvadora perisaulium

تويژينه وه ي پزىشكى:

تويژه ره وه پزىشكى يه كان نه وه يان سه لماندوه كه سىواك ده وله مهنده به ماده ي خاوين و پاكرژ كه ره وه و قه بز كردن، و گرته وه ي خوين به ربوون، و نه هيشتنى گه نين، و كوژهرى ميكروپ.

پيكهاته ي كيمياي:

سىواك پيكهاتوى ئوروماتى (عه ترى) و بيكاربوناتى سوڊيومى تيڊايه كه توانا ي له ناو بردنى زينده وه رى وردبىنى (ميكروبات) ي هه يه، هه روه ها له تالى سليلوژى و ماده ي كلوروفورم و ئه شيرى و پيترولى و ميثانول و سابون و تانين و خويى كانزايى - وه ك خويى چيشت - پيك هاتوه ^(۲).

(۱) انظر كتاب: "سنن الفطرة" ص: (۱۷ - ۱۸).

(۲) گوڤارى رهنگين ژماره: (۲۱)، لاپه ره: (۳۴).

● چۆنیتی به کارهینانی:

چلّیک له م داره وهرته گیریت (که له بازاره کان به ناماده کراوی ههیه) وه سه ری چله که به دریزایی (۱- ۲) سم، ده تاشریت و تویکه ل ده گیریت و پاش کوتانی یان راسته و خو دوا ی به کارهینانی (به تاییه تی که خاو و ته ر بیت دهم و زمانیش نازار نادات) زوو شیوه ی فلچه یه ک وهر ئه گریت، وه به شیوه ی لیکشاندن و سواندن به سه ر ددانه کان (دَلْكَ الْأَسنان) و زماندا ئه هینری، وه موباله غه کردن له سیواک کردن دا ئه نجامیکی ته واوتر و باشتر ئه به خشکی و سوننه ته، (ابن القیم) فه رموویه تی: (زیاد پره وی کردن له سیواک کردندا قه تماغه (به لّخ) ی ددان لائه بات و لوس و جوانی ئه کات و به هیزی ئه کات، زمان پاراو ئه کات و له کلۆربوون ده پیاریزیت، و بونی خو شه و دهماغ و هه ست ساف ئه کات و ئاره زوی خواردن زیاد ئه کات)^(۳).

(أبو موسى الأشعري رضی الله عنه) فه رموویه تی: ((أُتيت النبي صلی الله علیه و آله) وهو يستاك بسواك رطب، قال: وطرف السواك على لسانه، وهو يقول: أَعُ أَعُ، السواك في فيه كأنه يتهوع))^(۴). واته: هاتم بۆ لای پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله بینیم سیواکی ده کرد به سیواکیکی ته ر، و سه ری سیواکه که به سه ر زمانی یه وه بوو، و ده یووت: ئووع ئووع، و سیواکه که ش له ناو ده میدا بوو وه کو بلی ی ده رشایه وه .

ئه مه ش مانای موباله غه کردنی تی له سیواک کردندا بۆ خاوین کردنه وه و دامالینی ئه و به لّغ و زه رداپی یه ی که ددان گرتویه تی، وه بۆ وه ده ست هینانی پاداشت و پاک کردنه وه ی دهم، هه روه ک (عبدالله ی کوری (عومر) رضی الله عنه) له پیغه مبه روه صلی الله علیه و آله بۆ مان ده گیریت ته وه و ده فه رموی: ((عليكم بالسواك فإنه مطيبة للفم ومرضاة للرب))^(۵). واته: په یوه ست بن به به کارهینانی سیواکه وه چونکه سیواک پاک که ره وه و بۆن خو شکاری دهمه و په زامه ندی خوایشه .

وه باشتر وایه که ئه و سیواکه ی به کاری ده هینی ماوه ماوه به شه به کار هینراوه که ی بپر دیت و پاک بکریته وه، بۆ ئه وه ی که لکی زیاتر لی وه ری گیریت و پاک رابگیریت .

(۳) زاد المعاد من هدي خير العباد: (۴ / ۳۲۲ - ۳۲۳) .

(۴) صحيح البخاري رقم: (۲۴۴) .

(۵) صحيح الترميز والترهيب رقم: (۲۱۰) .

ههروهها سوننه ته سيواك كردن به دهستی چهپ بکریت، لهه بارهوه پرسیار کرا له (شیخ الإسلام ابن تیمیة): ئایا سیواك به دهستی راست ئه کری یان به دهستی چهپ؟ وه کامیان باشته؟ له وه لامدا فه رموی: سوپاس وستایش بۆ خوی گهوره، باشته وایه به دهستی چهپ بکریت، ئه وه ش وتیه ئیمامی ئه حمه دی له سه ره له ریوایه تی (ابن منصور) دا باس کراوه، وه نه مان زانیوه هیچ که سیك له و ئوممه ته پیچه وانیه ئه مه بی، ئه مه ش له بهر ئه وه یه که سیواك كردن له بابی پاککردنه وه و دامالینی پیسی یه، وه کو پاککردنه وه ی لوت و تارات كردن (الاستشار والاستحفاء) (٦).

سودو پاداشته کانی سیواك كردن:

دیاره پیغه مبه ری ئازیزمان (ﷺ) هه ر شتیك که خیر و پاداشتی بۆ ئوممه ته که ی تیدا بیته، پی ی راگه یان دوین و هوشیاری کردینه ته وه و فه رمانی پی کردوین هه ره وه کو خوی ئه فه رموی: ((ما ترکت شیئاً یقربکم إلى الله إلا وأمرتکم به)) (٧).

ئه وه تا له سود و پاداشتی ئه م داره موباره که ش هوشیاری داوه و موسلمانانی هان داوه له سه ره به کار هینانی، وه که ده فه رمویته: ((أكثر علیکم فی السواك)) (٨). واته: زۆرم لی کردون و پیم ووتون له سیواك کردندا.

وه (ابن عباس رضی الله عنهما) فه رمویه تی: پیغه مبه ره (ﷺ) فه رمویه تی: ((لقد أمرت بالسواك حتی ظننت أنه ینزل علی فیہ قرآن أو وحی)) (٩).

ئه م سور بوونه ی پیغه مبه ره (ﷺ) له سه ره به کار هینانی سیواك له ته واویتی ئامۆژگاریه کان و خوشه ویستی یه تی بۆ ئوممه ته که ی، وه ئه وه ده گه یه نیته که وا چۆن ئاره زوی له پاک و خاوینی و بۆن خوشی بووه و پقیشی له پیسی و پۆخه لیتی و بۆنی ناخۆش بووه، چونکه هه ره که دیاره له دوی خه وتنیکی زۆر تام و بۆنی ناو ده م ده گۆرپی و ناخۆش ده بی بۆیه پیغه مبه ره (ﷺ) که هه لساوه له خه و

(٦) مجموع الفتاوی: (١ / ١٠٨).

(٧) انظر: سلسلة الأحادیث الصحیحة رقم: (١٨٠٣).

(٨) صحیح البخاری رقم: (٨٤٨).

(٩) صحیح الترغیب والترهیب رقم: (٢١٣).

پیش هه موو شتیک سیواکه که ی به ناو دهم و ددانی دا هیئاوه، تا تام و بونه ناخوشه که ی بپریت، وهک ده فهرمویت: ((السواک مطهرة للغم و مرضاة للرب)).

ئه مانه ی خواره وهش بریتین له چهند سودیکی سیواک^(۱۰):

۱ - به کارهینانی سیواک مانای جی به جی کردن و شوین که وتنی سوننه تی پیغه مبه ره (صلوات الله علیه) به وهش چاکه کانمان به ره و زیاد بوون ده چئی و له په روهردگارمان نزیک ده بینه وه و بهر په زامه ندی خوا ئه که وین إن شاء الله.

۲ - به هوی بوونی سابون له ناویدا ناو دهم پاک ده کاته وه، و به کتریای ناوی له ناو ده بات، ناوه ندیکی ترشه لۆکی وا دروست ده کات، ددان له توانه وه ده پاریزی و توشبون به شیرپه نجه ی ناو دهم که م ده کاته وه.

۳ - ماده ی تانین له سیواک دا پوک توند و تۆل ده کات و به هیزی ده کات.

۴ - ریژه ی کلۆر بوونی ددان که م ده کاته وه، هه رچه نده به زۆری ماده ی شه کر و کاربوهایدراتیش بخوریت^(۱۱).

۵ - گه ده چالاک و باش ده کات و یارمه تی هه رس بوونی خۆراک ده دات.

۶ - زۆر به کارهینانی سواک زمان پاراو ده کات و قسه کردن ئاسان ده کات، له سه ره مه رگیشدا یارمه تی شایه تمان هیئانت ده دات، هه روه ها ده نگ ساف ده کات.

۷ - چالاک و گورج و گۆلت ده کات بۆ خویندنه وه و زیکر کردن و نویژ کردن، هه روه ها خه و په وینه و چاو و بینینت ساف ده کات.

۸ - به هوی ماده ی سلیکات که له سیواک دا هیه ددان له زهردبوون ده پاریزی (به لکو سپیشی ده کاته وه)، که ئه مهش به ریگه ی میکانیکی پووده دات.

(۱۰) تبیینی: ئه م سودانه ی هیئاومن و ریزم کردن، له تیکه لاوی ئه و سه رچاوانه وه رم گرتون که ئاماژه م بۆ داون له په راویژه کاندایا به تابه تی (گۆقاری په نگین و الطب النبوی) بۆیه به پیوستم نه زانی یه که یه که ئاماژه یان پی بده م.

(۱۱) داری سیواک به ریگه ی کیمیاوی و میکانیکیش ددان خاوین ده کاته وه، هه روه ها ئه و فلۆره ی له سیواکدا هیه ریژه ی ئه و ترشه ی به کتریای ناو دهم ده دات که می ده کاته وه، جگه له وهش له گه ل گه رده کانی چینی مینا یه ک ده گرن، ئه مه ده بیته هوی که م بونه وه ی کلۆربون.

۹ - پوک بههیز دهکات و هانیشی دهات تا مادهی دژی کلور بوون دهریدات، ههروهها بهلغهم ناهیلئیت.

روون کردنه ووهیهک:

ئهمانه چهند سودیک بوون له سودهکانی دار سیواک، بی گومان سودی تریشی ههیه بو نهخوشییهکانی کۆئه ندامی ههرس و ههناسه و میز و زاوژی و پیحۆله.

ههر ئهم سود و کهلکانهش بووه ئهمرۆ هانی کۆمپانیا بازرگانییهکانی بهرههم هینانی (مهعجونی ددان)ی داوه به شیوهیهکی راستهوخۆ سود له م داره به کهلکه وهر بگرن، وه بتوانن باشترین و بهنرخ ترین (معجون)ی لی دروست بکن، یا به شیوهی ناپارستهوخۆ له هه مان پیکهاتهکانی سیواک، له موادی کیمیایی مهعجونی لی دروست بکن .

گومانی تیدا نییه که به کار هینانی معجون سودی ههیه بو ددان، بهلام له گه ل ئه وه شدا زیان (سلبیات)ی زۆریشی ههیه، به پیی سه رچاوهیهک له (ئینته رنیئت)ه وه راگه یه نراوه که زۆریک له م معجونانه به هۆی زۆر به کار هینانیا نه وه نهخوشی شیرپه نجه (سه رهطان)ی لی ئه که ویتته وه، ئه مه جگه له زیانهکانی فلچهش که پوک بریندار ئه کات و چینه دهره سپییه که ی ددانیش که به (مینا) ناو ئه بریئت زوو ئه پنی و ته نکی ئه کات، وه سه ره رای ئه مانهش پزیشکانی ددان ده لئین که ددان شوشتن به معجون کاتی سودی ئه بی که بو ماوه ی (پینج ده قیقه) له ناو ده م ودان بمینیتته وه، به لام هه رچی سیواکه هیچ زیانیکی لی ناکه ویتته وه، به به کار هینانی ته نها سودمه ند ده بیت و راسته وخۆش سودی خۆی ئه گه یه نیئت.

ئه و کات و ساتانه ی که سیواک کردن تیدا سوننه ته:

سواک کردن له هه موو کات و ساتیکدا سوننه ته به لام له م چهند شوینه دا پیغه مبه ر (ﷺ) ته ئکید ی له سه ر کردۆته وه:

۱ - له کاتی ده ست نوێز گرتن:

عن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): ((لولا أن أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك مع الوضوء))^(١٢). واته: **ئه گهر بارگرانی (مه شه قهت)**^(١٣) نه بوايه له سهر ئوممه ته که م ئه وا له گه ل ده ست نو یژ هه لگرتندا سیواکم فه رز ده کرد .

۲ – له کاتی نو یژ کردندا:

عن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((لولا أن أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك عند كل الصلاة))^(١٤). وفي لفظ آخر: ((لولا أن أشق على أمتي لفرضت عليهم السواك عند كل الصلاة كما فرضت عليهم الوضوء))^(١٥). واته: **ئه گهر بارگرانی نه بوايه له سهر ئوممه ته که م ئه وا سیواک کردنم فه رز ده کرد له گه ل هه موو نو یژ کردنیکدا هه روه کو چو ن ده ست نو یژم فه رز کردوه له سه ریان .**

۳ – له کاتی قورئان خو یئدن دا:

عن علي (رضي الله عنه) قال: ((أمرنا بالسواك)) وقال: ((إنَّ العبد إذا قام يصلي أتاه ملك فقام خلفه يستمع القرآن ويدنو، فلا يزال يستمع ويدنو حتى يضع فاه على فيه، فلا يقرأ آية إلا كانت في جوف الملك))^(١٦). واته: **عه لی (ده فه رموی): فه رمانمان پی ده کرا به سیواک کردن، وه ده فه رموی: به پراستی ئه گهر به نده هه سستی بؤ نو یژ کردن فریشته یه که ده چی بؤ لای له پشتیه وه ئه وه سستی و گوئی له قورئان**

(١٢) صحيح سنن ابن ماجه رقم: (٥٣١٦) .

(١٣) بئ گومان فه رز نه کردنی سیواک به کارهینان له سه رمان له لاین پیغه مبه ره وه (صلى الله عليه وسلم) حیکمه تی ئه وه ی تئدایه که نه بیته بارگرانی (مه شه قهت) بؤ سهر ئوممه ته که ی که ئه مه ش به رژه وه ندی یه کی گهره ی تئدایه چونکه لابردن و دورخستنه وه ی خراپه و زیان له پیش هینانی به رژه وه ندی یه: (دره المفاسد، مقدم علی جلب المصالح) که ئه مه ش بنچینه یه کی فیه یه و شه ریه تی له سه ر بنیات نراوه، بویه پیغه مبه ری ئازیزمان (صلى الله عليه وسلم) له وه ترساوه که له سه ر ئوممه ته که ی فه رز بکات چونکه له وانه یه نه توان هه لسن به به جئ هینانی، به مه ش خراپه یه کی گهره له سه ر ئوممه ت دروست ئه بیته به ته رک کردن یا ئه نجام نه دانی واجبیکی شه رعی .

به لام پیغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) به رده وام کار ئاسانی ویستوه بؤ موسلمانان هه روه ک عایشه فه رموویه تی: ((ما خیر رسول الله (صلى الله عليه وسلم) بین أمرین إلا اختار أيسرهما ما لم يكن إثماً)) صحيح البخاري رقم: (٥٧٧٥) وصحيح مسلم رقم: (٢٣٢٧) .

واته: هیه کاتیک نه بووه پیغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) بخیرته نیوان هه لباردن دوو شته وه ئیلا ئاسترینیانی هه لباردوه ئه گهر تاوان نه بوویته . به لام له گه ل ئه وه شدا زور ته ئکیدى له سه ر ئه م سوننه ته کردو ته وه و موسلمانانی هان داوه له سه ر جئ به جئ کردنى، له به ر ئه وه هه موو خیر و پاداشت و سودانه ی که هه یه تی .

(١٤) صحيح البخاري رقم: (٨٨٧) وصحيح مسلم رقم: (٢٥٢) .

(١٥) صحيح الترغيب والترهيب رقم: (٢٠٨) .

(١٦) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم: (١٢١٣) .

خوینده نه که ی ده گری و لی نزیك ده بیته وه، جا به رده وام گوی لی ته گری و لی نزیك ته بیته وه، هه تا وه کو ده می ته خاته سه ر ده می، جا هیچ ئایه تیک ناخوینیت ئیلا ته چیته ناو بوشایی سکی فریشته که وه .

۴ - له کاتی گه رانه وه بۆ مال:

عن مقدار بن شریح عن أبيه قال: «سألت عائشة قلت: بأي شيء كان يبدأ النبي (ﷺ) إذا دخل بيته؟ قالت: بالسواك»^(۱۷). واته: مقدار ته گپیته وه له باوکی یه وه که پرسیری کردوه له عائشه (خوای لی رازی بیته)، ئایا پیغه مبه ر (ﷺ) کاتی گه راره وه ماله وه به چی دهستی پی کردوه؟ ته ویش له وه لامدا فه رمویه تی: به سیواک کردن .

۵ - له کاتی هه لسان له خه و (یا بۆ شه و نویت):

عن حذيفة (رضي الله عنه) قال: ((كان رسول الله (ﷺ) إذا قام لیتهجد يشوص فاه بالسواك))^(۱۸). واته: پیغه مبه ر (ﷺ) ته گه ره ستایه ته وه بۆ شه و نویت ته وه ده می به سیواک پاک ته کردوه وه .
وعن ابن عباس (رضي الله عنه) قال: كان رسول الله (ﷺ) يصلي بالليل ركعتين ركعتين ثم ينصرف فيستاك))^(۱۹).

* رۆژووان سیواک به کار ده هیئت له هه موو کاتی کدا:

هه روه ها له کاتی گۆرانی تام و بۆنی ناو ده م و بۆ رۆژوه وانیش هه ر سونه ته له هه موو کاتی کدا له به ر گشتگیری ته وه فه رموودانه ی که له م باره وه هاتون، وه له به ر پیویست بوونی رۆژووه وان بۆ سیواک، وه چونکه ره زامه ندی خوای تیدا یه و له کاتی به رۆژوو بوونیشدا به ده ست هیئانی ره زامه ندی خوا زیاتر پیویست و داواکراوه، وه ک له کاتی بی رۆژوو بوونی دا، چونکه سیواک پاک که ره وه ی ده مه و پاکو خاوینیش بۆ رۆژووه وان له باش ترین کرده وه کانی تی.

به لگه ش له سه ر ته مه: وقال البخاري: (كان ابن عمر (رضي الله عنهما) يستاك أول النهار وآخره)^(۲۰). واته: ابن عمر (ﷺ) ده فه رموی: له سه ره تاو کۆتایی رۆژدا سیواکی ته کرد .

(۱۷) صحیح مسلم رقم: (۲۵۳) .

(۱۸) صحیح البخاری رقم: (۲۴۵) و صحیح مسلم رقم: (۲۵۵) .

(۱۹) صحیح سنن ابن ماجه رقم: (۲۸۸) .

(۲۰) فتح الباری: (۴ / ۱۹۶) .

سوودیک:

جاء في كتاب " نظم الفرائد مما في سلسلتي الألباني من فوائد " لعبد اللطيف بن محمد بن أبي ربيع: (مشروعية الاستياك للصائم في أي وقت شاء ... (باب مشروعية الاستياك للصائم في أي وقت شاء: حديث: " كان يستاك آخر النهار وهو صائم " . باطل . " الضعيفة " برقم: (٤٠٢) .

فائدة: ويغني عن هذا الحديث في مشروعية السواك للصائم في أي وقت شاء أول النهار أو آخره عموم قوله (ﷺ): "لولا أن أشق على أمتي، لأمرتهم بالسواك عند كل صلاة" . متفق عليه، وهو مخرج في " الإرواء " رقم: (٧٠) . وما أحسن ما روى الطبراني في " الكبير " : (٢٠ / ٧٠ / ١٣٣)، وفي "مسند الشاميين": (٢٢٥٠) بإسناد يهتم التحسين عن عبد الرحمن بن غنم قال: "سألت معاذ بن جبل: أأتسوك وأنا صائم؟ قال: نعم . قال: أي النهار أتسوك؟ قال: أي النهار شئت غدوة أو عشية . قلت: إن الناس يكرهونه عشية، ويقولون: إن رسول الله (ﷺ) قال: لخلاف الصائم أطيب عند الله من ريح المسك؟ فقال: سبحان الله! لقد أمرهم بالسواك، وهو يعلم أنه لا بد أن يكون نفي الصائم خلوف وإن استاك، وما كان بالذي يأمرهم أن ينتنوا أفواههم عمداً، ما في ذلك من الخير شيء، بل فيه شر، إلا من ابتلي ببلاء لا يجد منه بدءاً . قلت: والغبار في سبيل الله أيضاً كذلك؟ إنما يؤجر من اضطر إليه، ولا يجد عنه محيصاً؟ قال: نعم، فأما من ألقى نفسه في البلاء عمداً، فما له في ذلك من أجر " . وقال الحافظ في " التلخيص " (ص ١٩٣): " إسناده جيد " ، (...)^(٢١) .

هروهها (ابن القيم) فهرموويه تي: (به راستی به لگه ی راست و صحیح نئی به که پیغه مبه ر (ﷺ) نه می له رۆژوه وان کردی سیواک به کار بینئ، نه له سه ره تاو نه له کۆتایی رۆژدا، به لکو به پیچه وانوه لی ریوایه ت کراوه)^(٢٢) .

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین .

ئاماده کردنی: مامۆستا . هیمن ئه حمده

مالپه ری فهرمووده

www.fermude.com

(٢١) نظم الفرائد مما في سلسلتي الألباني من فوائد: (١ / ٥٢٨ . ٥٢٩) .

(٢٢) زاد المعاد: (٢ / ٦٣)، وانظر: "الطب النبوي" لابن القيم نفسه: (١ / ٢٤٩) .